

פרשת וזאת הברכה

שנת תשפ״ז

שאלת השבוע

האם שבט גד גיבורים או חלשים?

נערך על ידי הרב שת אברהם הורוויץ
ראש כולל, כולל ידיעת התורה

שאלת השבוע

האם שבט גד גבורים או חלשים

לג:כ **וּלְגָ֣ד אָמַ֔ר בָּר֖וּךְ מַרְחִ֣יב גָּ֑ד כְּלָבִ֣יא שָׁכֵ֔ן וְטָרַ֥ף זְר֖וֹעַ אַף-קָדְקֹֽד׃**

פרש"י: "כלביא שכן — לפי שהיה סמוך לספר, לפיכך נמשל כאריות, שכל הסמוכים לספר צריכים להיות גבורים. וטרף זרוע אף קדקד. הרוגיהם היו ניכרין, חותכים הראש עם הזרוע במכה אחת". מדברי רש"י משמע ששבט גד היו גיבורים במיוחד, ואף ישבו בספר מפני שדרי הספר צריכים להיות בעלי גבורה.

אולם לעיל, בפסוק יח, פרש"י, "אלו חמשה שבטים שברך באחרונה, זבולון גד דן נפתלי ואשר, כפל שמותיהם לחזקם ולהגבירם, לפי שהיו חלשים שבכל השבטים. הם הם שהוליך יוסף לפני פרעה, שנאמר ומקצה אחיו לקח חמשה אנשים, לפי שנראים חלשים ולא ישים אותם לו שרי מלחמתו". לכאורה מבואר שם להדיא ששבט גד היו דווקא מן החלשים שבשבטים.

הקושיא: יש סתירה בפרש"י אם שבט גד היו גיבורים או חלשים.

שלחו את הצעתכם לפני גיליון השבוע הבא.

השאלה והתשובות מהשבוע שעבר

השאלה מהשבוע שעבר

פרשת האזינו תשפ"ו

לב:ג **כִּי שֵׁם ה' אֶקְרָא הָבוּ גֹדֶל לֵאלֹהֵינוּ:**

פרש"י, "כשאקרא ואזכיר שם ה', אתם הבו גודל לאלהינו וברכו שמו, מכאן אמרו, שעונין ברוך שם כבוד מלכותו אחר ברכה שבמקדש (תענית טז:)".

אבל כשפותחים את הגמ' בתענית, כתוב שם: "במה דברים אמורים בגבולין אבל במקדש אינו כן לפי שאין עונין אמן במקדש. ומנין שאין עונין אמן במקדש שנאמר, (נחמיה ט-ה) קומו ברכו את ה' אלהיכם מן העולם עד העולם ויברכו שם כבודך ומרומם על כל ברכה ותהלה. יכול על כל ברכות כולן לא תהא אלא תהלה אחת, ת"ל ומרומם על כל ברכה ותהלה על כל ברכה תן לו תהלה. ואלא במקדש מהו אומר, ברוך ה' אלהים אלהי ישראל מן העולם ועד העולם ברוך גואל ישראל, והן עונין אחריו ברוך שם כבוד מלכותו לעולם ועד."

הדין הכתוב ברש"י אכן נמצא שם, אבל הלימוד הוא מפסוק אחר לגמרי!

הקושיא: למה מביא רש"י מקור אחרת מן הגמרא?

התשובות מהשבוע שעבר

א. כמה תלמידי חכמים העירו שרש"י כתב בלשון חיובית, "מכאן אמרו שעונין ברוך שם כבוד מלכותו אחר ברכה שבמקדש". משא"כ בגמ' נאמר בלשון שלילית, "ומנין שאין עונין אמן במקדש". לכאורה יש מקום לחלק ולומר שהגמ' למדה מפסוקי נחמיה רק שאין עונין "אמן", אך עדיין לא נתבאר מה כן עונין. ועל זה בא הפסוק שלנו, "כי שם ה' אקרא הבו גודל לאלהינו", ללמד שמה שעונין הוא "גודל לאלהינו", דהיינו "ברוך שם כבוד מלכותו לעולם ועד."

אולם נראה שחילוק זה אינו נכון כלל, שהרי מפסוקי נחמיה עצמם מבואר ביתר בהירות גם מה כן יש לענות, דכתיב במפורש, "ויברכו שם כבודך ומרומם". ועל כרחינו יש לפרש שמה שאמרה הגמ' "ומנין שאין עונין אמן במקדש" כולל גם את הצד החיובי, דהיינו שבמקום אמן עונין "ברוך שם."

ב. יש לציין **לגמ' ביומא** לז ע"ב. על המשנה, "וכך היה אומר אנא השם עויתי פשעתי וחטאתי לפניך... ככתוב בתורת משה עבדך כי ביום הזה יכפר וגו', והן עונין אחריו ברוך שם כבוד מלכותו לעולם ועד", ביארה הגמ', "תניא, רבי אומר, כי שם ה' אקרא הבו גודל לאלהינו — אמר להם משה לישראל, בשעה שאני מזכיר שמו של הקב"ה אתם הבו גודל."

אולם נראה שכוונת הגמ' שם היא, דאף שכבר ידענו שלאחר ברכה במקדש עונין "ברוך שם", כדאיתא בגמ' תענית מן הפסוקים בנחמיה, כאן חידשה המשנה שאפילו לאחר שמיעת שם ה' שלא בתוך ברכה ג"כ יש לענות "ברוך שם". נמצא שאין זו עדיין הדרשה שמביא רש"י אצלנו לענין מענה אחר ברכה במקדש.

ג. **ר' דוד בלייר** (ביתר עילית) הראה לי את דברי **הרא"ם** על פרש"י, שכתב שאפשר ללמוד מפסוק זה שלפעמים אין די בעניית "אמן" על הברכה, משום שאין באמן אלא האמנת הדברים, ועדיין אין בו קיום של "הבו גודל."

מ"מ כתב **הנחלת יעקב** שעדיין אין רואים מפסוק זה שום חילוק בין גבולין למקדש. ולכן עיקר הלימוד הוא מן הפסוקים בנחמיה, שבהם כל הענין

מפורש יותר, וכמו שהביאה הגמ' בתענית. לדבריו, אין כוונת רש"י לומר שכל דין עניית "ברוך שם" במקדש נלמד מן הפסוק "כי שם ה' אקרא", אלא שגם בפסוק שלנו רואים את עצם הענין של עניית "ברוך שם", ואילו עיקר הדרשה בשלימותה, ובכלל זה החילוק בין מקדש לגבולין, מבואר בגמ' תענית מן הפסוקים בנחמיה.

איך זה עובד

מדי שבוע המבנה יהיה פשוט ויורכב משני חלקים:

השאלה: נציג קושיה חזקה ולא פתורה על הפרשה, שתוכלו לדון בה במהלך השבת.

התשובות: שבוע לאחר מכן, נציג ונתח תשובות שנשלחו על ידי המאזינים, מיד לאחר הצגת השאלה של השבוע הבא.

השיח לא נעצר שם — ניתן להמשיך ולדון בתשובות, ותובנות נבחרות יקובצו ויצאו לאור בסופו של דבר **בספר** ייעודי.

הגשת תשובות

להגשת תשובות, להצטרפות לרשימת התפוצה בדוא"ל, או לקבלת פרטים על הנצחת שבוע, ניתן לשלוח הודעה לכתובת

shaisavraham@gmail.com

הקדשות שבועיות

הקדישו את הפרשה (לא) פתורה

הקדשות יזכו לציון בולט בגיליון השבועי שבחרתם בכל הפלטפורמות — במהדורות הכתובות בעברית ובאנגלית, בהקלטות האודיו, בדיוור בדוא״ל, בקבוצות הוואטסאפ, ובספר העתידי.

להקדשת גיליון שבועי, פנו בדוא״ל

shaisavraham@gmail.com

ההקדשות מסייעות ישירות לכולל ידיעת התורה.